

PAGINA 3

Gezocht: juffen en meesters

PAGINA 4

Prinses Julianakerk twee punt nul

PAGINA 4

Nepnieuws voor goedgelovigen

VERDER: Zinzoekers nemen risico's ■ Nieuw is niet altijd beter ■ Naar de dierentuin met parochie Zuid ■ Het succes van een klassieke dominee

Star Wars zet je aan het denken over jezelf

'Geloof je in een wereld waarin mensen voor elkaar zorgen?'

ACHTERGROND Er is een nieuwe Star Wars-film uit. De films horen langzamerhand tot de 'grote verhaal'-verhalen. Daarin gaat het over goed en kwaad en andere religieuze oer-thema's. 'May the Force be with you', zo klinkt de Star Wars-zegenwens. Een fan vertelt over zijn fascinatie.

Leermeester Yoda, 'een soort profeet'. Expositie Utrecht.

JE KUNT ER BIJNA NIET OMHEEN: ER is een nieuwe Star Wars-film uitgekomen. Ik heb de dagen afgeteld naar de première en een groot kruis gezet in mijn Star Wars-weekagenda. De filmserie beheerst mijn leven. Toen mijn zoon Lucas nog jong was, las ik ondertitels voor, zoals een andere ouder een sprookjesboek pakt. We vochten met lichtsabels en ik vertelde met een *Darth Vader*-masker op over de 'Dark side'. We gingen naar grote tentoonstellingen van George Lucas, de bedenker van de films, in Antwerpen, Berlijn en Utrecht. We bouwden luchtschepen van lego en koesteren die herinnering.

Groene dwerg als profeet

'A long time ago in a galaxy far, far away.' Met die tekst tegen de achtergrond van een sterrenhemel en de legendarische muziek van John Williams begint elke film van Star Wars.

Uiteindelijk wint altijd het goede

Het is de meest succesvolle epische saga aller tijden en dat al sinds 1977, toen de eerste film uit de eerste trilogie op het doek kwam: *A New Hope*. Voor de niet-kenners een korte inleiding. Het draait om de strijd tussen goed en kwaad in een planetenstelsel. Grote held is Luke Skywalker die als Jedi Master de weg probeert te volgen van leermeester Yoda, een soort profeet maar dan als groene dwerg. De vader van Luke vocht ooit aan de goede kant, maar werd door The Emperor

Welkom nieuw jaar, dag oude kerk

In dit nieuwjaarsnummer vraagt *Kerk in Den Haag* zich af of het tijd is om afscheid te nemen van de aloude kerkvorm. Oude zegswijzen blijken van toepassing: moet je oude wijn in nieuwe wijnzakken willen doen, of nieuwe wijn in oude zakken? Geldt: onderzoek alles, en behoud het goede? Tal van Haagse kerkvormen passeren de revue.

verleid tot de duistere zijde. Bij een gevecht raakte hij verminkt, zodat hij alleen in een zwart harnas kon voortleven: hij werd Darth Vader, symbool van het kwaad.

De slechteriken in de serie willen meer macht en vernietiging van vrije denkers. De Jedi strijden daartegen met hun bovenaardse krachten. 'May the Force be with you', wensen ze elkaar telkens toe. Die *Force* is iets wat de wereld in balans houdt, een energie die in alle mensen zit. Uiteindelijk wint altijd het goede.

Maar de duivelse machten geven nooit op en daarom draait sinds 13 december deel twee uit de derde trilogie in de bioscopen: *The Last Jedi*. Daarin ontdekt een nieuwe heldin de oude meester.

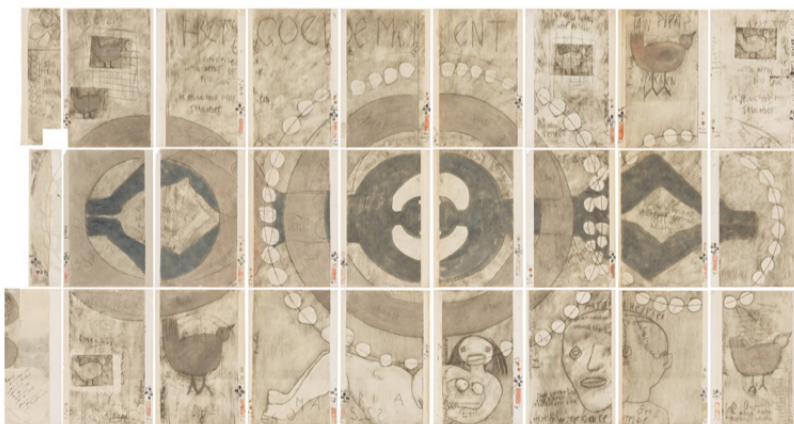
Levensweg

Je kunt het thema vergelijken met de Lord of the Rings van Tolkien, of met de oeroude verhalen van Sneeuwwitje

Lees verder op pagina 2

Religieuze symboliek van Anton Heyboer

HET GEMEENTEMUSEUM HOUDT EEN tentoonstelling over het leven en werk van Anton Heyboer. Heyboer (1924-2005) was een Nederlands kunstschilder en etser. Hij stond vooral bekend vanwege zijn veranderlijke karakter en zijn leven met vijf vrouwen. De tentoonstelling belicht Heyboers veelzijdige oeuvre. Hij gebruikte veel religieuze symboliek en verwees daarbij veelvuldig naar Christus. De Houtrustkerk en Adventskerk (Zoetermeer) bezoeken de kerk samen. Karl van Klaveren, voorganger in beide kerken, geeft een rondleiding. Belangstellenden zijn welkom. Na het bezoek is er een lunch.

'Het goede moment'. Anton Heyboer, 1963.

WOENSDAG 24 JANUARI, 11 UUR.
GEMEENTEMUSEUM, STADHOUDERS-
LAAN 41.

Nieuwjaarsreceptie en afscheid Jan Goossensen

ZONDAG 21 JANUARI kunt u samen met de redactieleden van *Kerk in Den Haag* het glas heffen op het nieuwe jaar. De nieuwjaarsreceptie heeft een bijzonder tintje, omdat er dan officieel afscheid genomen wordt van de vorige hoofdredacteur, Jan Goossensen.

Deze feestelijke bijeenkomst is in 'de mooiste kerk van Den Haag', de Pastoor van Arskerk, die door de befaamde architect Aldo van Eyck is ontworpen. Een mooie gelegenheid om dit gebouw eens van binnen te komen bekijken.

Het afscheid van Jan Goossensen begint om 15:30 uur met een aantal vrolijke toespraken. Daarom is het deze keer geen 'vrije inloop-receptie'. Wees op tijd, de deur gaat om 15:15 uur open.

PAGINA 8: 'DE MOOIESTE HAAGSE KERK STAAT IN LOOSDUINEN.'

Voor niets gaat de zon op

DE ZON KOST ONS NIETS, INTEGENDDEEL, ZE GEEFT GRATIS WARMTE EN ENERGIE. Kerken en bladen kunnen echter niet draaien zonder financiële steun. Degeenen die het blad *Kerk in Den Haag* gratis lezen, treffen bij deze editie een brief aan waarin om een bijdrage wordt gevraagd. Voorgaande jaren hebben velen positief gereageerd op deze vraag en een bedrag overgemaakt. Zeer veel dank daarvoor! Dank zij u kan *Kerk in Den Haag* blijven verschijnen! Ook de kerk zelf kost geld. Wie bij een parochie of gemeente hoort, wordt in januari benaderd voor Kerkbalans, de jaarlijkse financiële actie van alle Nederlandse kerken. U krijgt daarvoor vanzelf een brief, houd de brievenbus in de gaten! Zo rond de jaarwisseling zijn er veel instanties die om een gift vragen. *Kerk in Den Haag* en de kerken proberen dat op een nette manier te doen. Wie wil weten hoe het niét moet: lees de In-Druk van Rob van Essen op pagina 5.

Week van gebed over slavernij

Het gebedsthema van de internationale 'Week van gebed' is dit jaar 'Recht door zee', met als aandachtspunt het tegengaan van slavernij. Daarvoor stellen in Den Haag en Scheveningen kerken doordeweeks hun deuren open, tussen 19:30-20:30 uur. Het thema is aangedragen door Caribische christenen. Het haakt aan op het danklied van Mozes en Mirjam uit Exodus 15:1-21 – God leidde het volk Israël recht door zee. Daarmee deed God het volk recht, dat jaren-

lang onderdrukt was door de Egyptenaren. Tegenwoordig zien de Caribische christenen de hand van God in het beëindigen van de slavernij. Petra de Nooy van pioniersplek Leven in Laak noemt de gebedsweek 'een mooie gelegenheid om de kerkelijke diversiteit te leren kennen en met elkaars viering mee te doen'.

ZONDAG 21 T/M 28 JANUARI.
OVERZICHT VAN DEELNEMENDE
KERKEN: DENHAAG-INBEWEGING.NL.

Zinzoekers willen pioniersplek worden

Nieuwe kerkvorm die risico's durft te nemen

INTERVIEW 'Zinzoekers' zijn Haagse twintigers en dertigers die samen met zingende activiteiten meedoen. Naast een vaste kracht werken er nu ook vrijwilligers mee. Hun doel: officieel verder pionieren.

TWINTIGERS EN DERTIGERS DIE op zoek zijn naar verdieping, zin, inspiratie en gezelligheid kunnen terecht bij Zinzoekers. Dorinde IJdo van StekJong (van Stichting voor Stad en Kerk) is een jaar of vijf spil en aanspreekpunt van Zinzoekers. 'Eerst organiseerden we vooral grote evenementen, zoals de Nacht van de Hoop in de Paasnacht. Na een tijdje werden het kleinere activiteiten, zoals filmavonden, pelgrimages, maaltijden, meer "community-achtige" dingen.' Sinds oktober heeft Dorinde een kernteam van vijf vrijwilligers om zich

'Zinzoekers is mijn kerk'

heen. Het team vormde zich min of meer spontaan vanuit een aantal deelnemers die met haar meegingen naar een 'luisterdag' van de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) over pioniersplekken. Als het aan het team ligt wordt Zinzoekers er daar ook een van. Een pioniersplek is een nieuwe vorm van kerk-zijn en christelijke gemeenschap, aldus de PKN-site over het onderwerp. Uitgangspunten daarbij zijn afstemming op de context, werken vanuit gedeeld geloof en gericht zijn

op duurzame gemeenschapsvorming. Vooral het laatste is voor het Zinzoekersteam een belangrijk doel. Eenzaamheid is niet het eerste woord dat bij je opkomt als het over twintigers en dertigers gaat, maar het is er wel degelijk, aldus Dorinde. 'De teamleden herkennen dit, deels ook vanuit hun eigen ervaring. Je weg vinden in een nieuwe stad, je eerste baan, verder gaan na een verbroken relatie – het kan een kwetsbare periode zijn.'

Koffie

Maar waarom Zinzoekers als pioniersplek? Dorinde: 'Eigenlijk zijn we al vijf jaar aan het pionieren. Al zoekend en pratend bepalen we welke kant we op gaan. In die tijd is Zinzoekers uitgegroeid van iets van mij tot iets van de hele groep betrokkenen. Dat vraagt om een andere structuur. Ik heb bijvoorbeeld niet meer overal bij te zijn; verschillende activiteiten draaien op vrijwilligers. Ook is het zinvol om met elkaar na te denken of en hoe we zelfstandig zouden kunnen functioneren. Daarbij kunnen we de expertise van andere pioniersplekken goed gebruiken.' Het team heeft tot de zomer de tijd om een pioniersplan te schrijven. 'Eerst gaan we verder onderzoeken hoe en voor wie we aanwezig willen zijn in de

Linksboven - rechtsonder: Ruben Roos, Maïke Lolkema, Iris Wierstra, Elleke Bal, Jaap Jan Baan en Dorinde IJdo. FOTOGRAFIE: DERK STEGEMAN

stad', aldus Dorinde. 'We willen graag meer een "community" zijn, maar de vraag is hoe. Wat bindt ons, wat doen we, waar komen we samen? We denken na over de mogelijkheden van een eigen plek. Tijdens de activiteiten vragen we inbreng van de andere deelnemers. Uiteindelijk maken we Zinzoekers met elkaar.'

Wanneer is pionieren een succes? 'Ik zou bijna zeggen: wanneer er iets misgaat,' stelt Dorinde nuchter. 'Je moet risico's durven nemen en echt iets anders durven doen. Als het niet loopt zoals je dacht of hoopte, kun je ervan leren.'

Door de PKN worden pioniersplekken getypeerd als nieuwe vormen van kerk-zijn. Betekent dit dan dat Zinzoekers een nieuw soort kerk wordt? 'Niet in de zin van een zondagochtendviering met koffie na', zegt Maïke Lolkema, een van de vrijwilligers, 'maar als een plek waar mensen elkaar vinden en met zingende activiteiten bezig zijn.'

Dorinde: 'Wanneer mij gevraagd werd of ik naar een kerk ging, zei ik jarenlang van niet. Maar inmiddels zeg ik: ja, Zinzoekers is mijn kerk. Het is voor mij een manier om met geloof en zingende activiteiten bezig te zijn.'

'Maar het sluit elkaar niet uit', vindt Maïke. 'Voor sommigen is Zinzoekers een aanvulling op de kerk, voor anderen is het een alternatief.'

IRNA VAN DER WEKKE

Kloosterkerk op zoek naar openbaring

Alleen de Bijbel lezen levert volgens de Kloosterkerk vaak weinig op. Maar wie de 'taal Kanaäns' een beetje verstaat, voelt zich dieper verbonden met de christelijke traditie van onze cultuur. In de jaarlijkse cursus 'Gewoon Bijbellezen' behandelen predikanten Margreet Klokke en Rienk Lanooy het boek Openbaring van evangelist Johannes. Dat staat vol raadselachtige beeldtaal en is een belangrijke inspiratiebron geweest voor kunstenaars en componisten. De cursus staat open voor mensen met en zonder bijbelkennis, gelovigen en zoekers.

DONDERDAG 11, 18 JANUARI;
1, 8 FEBRUARI. 20:15 UUR.

advertenties

Reinoud Schoemaker,
LETSELSCHADE ADVOCaat
Uw letsel mijn zorg
070 - 40 43 34 6
ADVOCaat@REINBOUDSCHOEMAKER.NL
WWW.REINBOUDSCHOEMAKER.NL

JOHAN WASSENAAR
VOETBEDDEN OP MAAT EN SCHOENEN

Prins Hendrikstraat 132, 2518 HX Den Haag 070 363 75 19
info@johanwassenaar.nl www.johanwassenaar.nl

Star Wars

Vervolg van pagina 1

en Roodkapje. Star Wars neemt je mee naar een andere dimensie: een wereld met vreemde figuren en droids. Het mooiste personage vind ik de gouden robot C-3PO die miljoenen talen spreekt en al die avonturen maar ge-

'Het is nu echt tijd voor een beetje rust en een bad'

doe vindt. 'Oh dear', zegt ie dan, 'het is nu echt tijd voor een beetje rust en een bad.' Herkenbaar. Een robot met menselijke trekken was in 1977 nog toekomstmuziek, nu heeft de TU al een slaaprobot uitgevonden die je kan helpen bij je nachtrust. Op de tentoonstelling *Star Wars Identities*

ontdekte ik waarom de films me zo aangrijpen. Ze leren me alles over mezelf. In de expo krijg je een interactief polsbandje om en reageer je op vragen over je levensweg. Wat zijn de invloeden geweest van je ouders, vrienden, werk, opleiding, welke keuzes heb je gemaakt? Zou je verantwoordelijkheid voor anderen willen dragen of wil je makkelijk leven, op jezelf? Geloof je in een wereld waarin mensen voor elkaar zorgen?

Uiteindelijk kun je je aansluiten bij de goede kant van de Jedi-strijders of de duistere kant van Darth Vader. Ik voelde me aangesproken door de generaal van de rebellen. Mijn zoon maakte een andere keuze. Ook dat is Star Wars.

HANS HEMMES

DE EXPO IN UTRECHT IS TOT MAART:
WWW.STARWARSIDENTITIES.NL

Kerk in Den Haag-journalist Hans Hemmes ontmoet dwerg Yoda.

De Force: geloven dat het kan

Fred (15, fan van Star Wars) legt uit wat de Force is. 'Dat is een kracht waarmee personages in Star Wars onder meer iets kunnen optillen. Je moet erin geloven, anders werkt het niet.'

Yoda, de groene dwerg, wordt verbannen naar een planeet. Hoofdpersoon Luke gaat ernaartoe om de Force te leren gebruiken. Hij komt met zijn ruimteschip in een moeras terecht. Hij denkt dan: dit kan ik nooit uit het moeras optillen.

Yoda zegt vervolgens: 'Do or do not. There is no try.' Je moet het doen of je doet het niet. Je kunt het niet proberen en denken dat het misschien niet lukt, je moet echt weten dat het kan. Oftewel: je moet in God geloven om te weten dat hij er is. Als je niet denkt dat het kan, geloof je er ook niet in.

Luke gelooft dat de Force er is en tilt gedachteloos het loodzware ruimteschip op.'

COLUMN

NIUW MOET NIET

De laatste zondag van het kerkelijk jaar was ik in een dienst waarin de namen van de overledenen genoemd werden. Nieuw is dat niet, maar vroeger werd dat nog wel eens in de Oudejaarsavonddienst (we spraken nog niet over 'viering') gedaan. Het afscheid van het oude jaar werd zo wel een heel treurige bedoening. In mijn eerste gemeente gingen we over op de Lutherse traditie door op de laatste zondag vóór Advent de namen te noemen.

Nieuw was dat de nabestaanden naar voren kwamen om een kaarsje aan te steken. Zoals ook weer gebeurde in de dienst waar ik onlangs was. En weer trof mij de eerbied en emotie waarmee dit simpele ritueel gepaard gaat.

Het ritueel van een lichtje aansteken kostte mij in Utrecht een bevlogen evangelisch echtpaar. Het was een heidens, hindoeïstisch ritueel, zo stelden zij. Hier konden zij hun kinderen niet aan blootstellen! In de Haagse Bethelkerk besloten we de gedachtenis aan het begin van november te vieren. Dicht bij de dagen van Allerheiligen en Allerzielen in de rooms-katholieke traditie. Een vernieuwing die weinig weerstand ontmoette. Familie en (buitenkerkelijke) nabestaanden zijn altijd dankbaar dat er in zo'n viering ruimte gemaakt wordt voor hun gemis. En de (vaste) schriftlezingen sluiten daar beter bij aan dan de strenge stukken over oordeel en gericht waarmee het kerkelijk jaar sluit.

Momenteel is er veel aandacht voor vernieuwing en projecten waarmee mensen buiten de kerk voor het geloof gewonnen kunnen worden. Het is ook wel belangrijk dat de kerk geen museum wordt of de uitstraling

van een ouderensoos heeft. Tegelijk heb ik geleerd dat 'nieuw' niet altijd beter of succesvoller is.

Ik herinner mij dat een gemeente er bewust voor koos zonder dominee verder te gaan. 'Samen' verantwoordelijk, geen domicratie, we zijn pastor voor elkaar!

Binnen enkele jaren bleek dat de functie van 'herder en leraar' wel heel oud is, maar ook in een moderne tijd niet gemist kan worden.

Toen in de tachtiger jaren de eerste inloophuizen kwamen in Amsterdam,

moest de uitstraling zo neutraal mogelijk zijn. Die buurtpioniers keken vaak een beetje neer op de verkalkte wijkgemeente, waar bidden en zingen nog steeds op het repertoire stond. Maar al snel bleek dat daklozen en eenzamen niet alleen voor de koffie kwamen en een luisterend oor. 'Julie zijn toch van de kerk? Wil je voor me bidden?' Of ze vroegen of er een plek was om een kaarsje voor iemand aan te steken.

Een jaar geleden ging ik voor in een dienst voor Leidse daklozen in De Bakkerij. Ik dacht: laat ik de viering maar laagdrempelig openen. Mezelf even voorstellen en een hartelijk groet. Maar na het eerste lied riep iemand: 'Gaan we nog beginnen?' Het bleek dat hij het 'Onze hulp in de Naam van de Heer' gemist had. Voor hem geen Godsontmoeting, als dat niet geklonken had.

Wat mij betreft laten we duizend bloemen bloeien, van 'Happy clappy' tot 'preek van de leek'. Maar waar het uiteindelijk om gaat is dat mensen ervaren dat de Eeuwige zich over hen ontfermt. Laat de kerk een haardvuur blijven en oppassen voor vuurwerk.

ROB VAN ESSEN

Meer leerkrachten nodig voor de basisschool

Van een goede juf of meester heb je je leven lang plezier

INTERVIEW Een leerkracht kan het verschil maken, zo stellen twee bestuurders van Haagse stichtingen voor basisonderwijs. Meester Willem en vijf kinderen beamen dat: 'Door de godsdienstlessen wordt er minder gepest.' Werk aan de winkel voor zij-instromers en jonge pabo-studenten.

Shaire uit groep 4 wil later wel juf worden. 'Ik heb het zelf leuk in mijn klas. Dus als ik juf word, dan zou het wel een leuke klas zijn.' De andere vier zien het niet zo zitten. Thomas: 'Je moet streng zijn, dat ben ik liever niet.' Maya: 'Je moet hard werken en krijgt minder betaald dan op de middelbare school.' Dat van deze vijf kinderen er één het basisonderwijs in wil, stemt hoopvol. Alleen, met het huidige lerarentekort hebben we er nu niet veel aan. Daarom zijn er initiatieven als Klassewerk, een project van Haagse schoolbesturen om het tekort aan leerkrachten in het basisonderwijs tegen te gaan.

Waarom is het leuk om meester of juf te zijn? Willem Klaassen, groep 8-leerkracht op de rooms-katholieke Carolusschool aan het Westeinde: 'Omdat je je roeping volgt. Je doet iets

'Dit vak houdt me jong'

met je talent. Het didactische aspect kun je leren, het pedagogische moet in je zitten. Het is mooi om kinderen te helpen zich te ontwikkelen. Een jongen snapt iets niet na tien keer uitlegen, je probeert het op een andere manier, en opeens begrijpt hij het. Dankzij de meester! Verder houdt dit vak je jong. Ik ben kind met de kinderen.' Gerard van Drielen is bestuurder van de SCOH, een Haagse protestantse

stichting voor basisonderwijs. 'Voor de klas staan is leuk voor wie graag met kinderen werkt en iets voor de samenleving wil doen. Je staat letterlijk en figuurlijk aan de basis. Als je het goed doet, hebben kinderen daar hun leven lang plezier van. Zo niet, dan hebben ze er juist last van. Dit is de belangrijkste fase van het onderwijs.' Ewald van Vliet is zijn collega bij stich-

ting Lucas, de rooms-katholieke variant. 'Leren samenleven, leren samenwerken, kinderen helpen in hun ontwikkeling, dat is een van de mooiste maatschappelijke opgaven die er zijn. Je brengt niet alleen kennis over, ook normen en waarden. Het is dankbaar werk, je hebt een klas een jaar lang bij je en bouwt een band op met de leerlingen. Je werkt in teamverband maar

hebt ook een grote mate van zelfstandigheid. Er is ruimte voor bijscholing of specialisatie. De arbeidsvoorwaarden worden gelukkig wat beter en ook komen er maatregelen voor vermindering van de werkdruk aan. Het is hard werken, maar daar staan de vakanties tegenover.'

De scholen van de Lucas in de Schilderswijk en Transvaal hebben bijna alleen islamitische kinderen. Van Vliet: 'We maken ze duidelijk in welke cultuur ze leven. Ouders doen hun kinderen bewust bij ons op school om kinderen in aanraking te brengen met religie. De scholen lezen uit de Bijbel, doen projecten, gaan op bezoek bij eenzame bejaarden, spannen zich in voor kinderen die door een orkaan niet meer naar school kunnen.' Van Drielen: 'Ons protestantse karakter vertalen we in de kernwaarden verbinden en ontmoeten, betrouwen en betrouwbaar zijn. Wij staan open voor alle geloofsrichtingen en willen kinderen begrip bijbrengen voor verschillen in de samenleving. Zodat ze hopelijk later anderen niet wantrouwen.'

Scheppingsverhalen

Meester Willem vertelt dat bij de godsdienstmethode *Hemel en aarde* alle geloven aan bod komen. 'In het hoofdstuk "Hoe alles begon" staan scheppingsverhalen uit allerlei cul-

turen. Indianen, moslims, christenen, allemaal komen ze langs.' Op zijn school zijn diverse godsdiensten vertegenwoordigd. 'We geven aandacht aan alle feestdagen. Kerst en Pasen vieren we uitgebreid. Kinderen met uiteenlopende achtergronden staan dan door elkaar in een koor *Midden in de winternacht* te zingen. Geloof verbreedert. Dat kan, als je iedere gelovige in zijn of haar waarde laat.'

'Indianen, moslims, christenen, allemaal komen ze langs'

Wat vinden de leerlingen er zelf van, dat al die geloven aan bod komen? Maya: 'Ik vind het belangrijk, want op deze school zitten niet alleen katholieken, ook moslims en hindoe-stanen. Je leert over de cultuur van je vriend of vriendin. Soms maken kinderen grapjes over andere culturen.' Safouane: 'Maar dat wordt minder doordat je meer van elkaar weet.' Mina: 'Als je over elkaars culturen praat, krijg je respect en wordt er minder gepest.' Maya: 'Op deze school mag je je eigen mening hebben en je hebt dezelfde rechten. De meester is zelf katholiek, maar over een andere godsdienst zegt hij nooit: dat is niet waar.'

Het is een mooie taak die op de schouders van de leerkrachten rust. Wie nadenkt over een opleiding, herscholing of zij-instrooming in de basisschoolfeer, kan voor informatie terecht bij www.klassewerk.nl.

MARGOT C. BERENDS

Boven op de trap: Mina en Thomas. Onder (v.l.n.r.): Shaire, Maya en Safouane. FOTOGRAFIE: MARGOT C. BERENDS

Jonge zinzoekers in leesclub 'Leeszin'

Ik praat in een café over boeken, dus ik ben

Hardop nadenken over: wat of wie maakt wie we zijn?

REPORTAGE Leesclub 'Leeszin' las het boek *Dus ik ben en praatte een avond lang over 'identiteit'*. De jongeren hebben elkaar gevonden dankzij het zinzoekersproject van Stek. Vier stellingen kwamen langs: ik voel, ik werk, ik heb lief, ik consumeer, dus ik ben.

Op een regenachtige donderdagavond komen in café De Klap zes jonge mensen bij elkaar om over zoiets complex als hun identiteit te praten. 'Zinzoekers' zijn het, deelnemers aan een project van Stek Jong van Stek (Stichting voor Stad en Kerk). Onder het motto 'lezen heeft en geeft zin' is vorig jaar de leesclub Leeszin gestart.

Wie zijn we?

Het boek dat deze avond voor de inspiratie zorgt, is *Dus ik ben* van Stine Jensen en Rob Wijnberg, twee jonge filosofen. De titel is natuurlijk een knipoog naar Descartes, naar zijn *Ik denk, dus ik ben*. Descartes vroeg zich af hoe je iets zeker kunt weten. Dat doen deze schrijvers ook en ze breiden het arsenaal nog wat uit. Het gaat bij hen niet alleen om denken, maar ook om zaken als voelen, liefhebben, werken en consumeren. Actuele onderwerpen die meer vragen oproepen dan dat er pasklare antwoorden zijn. We gaan er vanuit dat iedereen een eigen identiteit heeft, maar is het wel zo vanzelfsprekend dat we precies kunnen beschrijven waar die uit bestaat, zo vragen de jongeren zich af. Elke

identiteit heeft meer lagen. Deze groep is Europees, Nederlands, twintig- of dertiger, lezer en nog veel meer. Wat of wie maakt wie we zijn? De leesgroep loopt de vier onderwerpen door.

Ik voel

'Soms heb ik teveel verbondenheid met lijden of wil ik er teveel bij horen. Het is voor mij een valkuil om mijzelf weg te geven.' Er wordt geknikt. Dat is herkenbaar. Het leven wordt vaak voorgesteld als beredeneerbaar en maakbaar, maar zo simpel is het niet. 'Als je uitgaat van de maakbaarheid van het leven, dan komt er ook schuld bij kijken. Dan ben je overal zelf verantwoordelijk voor.'

De social media lijken medebepalend voor je identiteit, maar de jongeren zijn kritisch op wat je anderen van jezelf laat zien. Iemand vraagt zich af of jezelf promoten en alleen maar je allerleukste kant laten zien, niet het beste recept voor een identiteitscrisis is.

Ik werk

Je bent meer dan je werk, maar toch vragen we als we iemand ontmoeten al gauw: wat doe je? Aristoteles zou hebben gezegd: werk is een belemmering voor datgene waar het in het leven echt om draait. Dat roept vragen op: 'Geldt dat alleen als er een strikte scheiding is tussen werk en privé? Doen waar je goed in bent en daar je geld mee verdient, is dat wat hij zegt?'

Werk 'moet' immers ook geweldig zijn. 'Je passie achterna gaan, is echt iets van deze tijd,' zegt een jonge vrouw. 'Soms denk ik, gaan we daar

niet te ver in? Weet je nog wel wie je bent, als je alleen maar met je passie bezig bent?'

Ik heb lief

'Door de liefde erkent de ander jouw bestaan, maar afhankelijk zijn en een ander toebehoren, zijn niet zo in de mode. Liefde lijkt zo gemakkelijk uitwisselbaar', zegt iemand. De term 'consumentistische liefde' valt, een effect daarvan kan zijn dat je jezelf min-

'Facebook, een prima recept voor een identiteitscrisis'

der durft te geven. Het kan kwetsbaar voelen om 'inwisselbaar' te zijn en dat maakt je wellicht huiverig om je te binden. Maar een ander zegt: 'Als ik iemand vind, ga ik er vanuit dat het voor altijd is en wil ik samen oud worden.'

Ik consumeer

Jezelf een identiteit verschaffen door spullen, gaat hier als negatief over tafel. Hoewel het bij het hebben van boeken misschien toch wat genuanceerder ligt: 'Boeken kunnen een deel van je geschiedenis zijn. Als ik een goed boek lees, maak ik iedere keer een emotionele reis.'

JOLLY VAN DER VELDEN

VOLGENDE KEER: 15 FEB., AANMELDEN VIA WWW.STEKJONG.NL.

Cursus: Spinoza en blijdschap

De remonstrantse kerk geeft een cursus over filosoof Spinoza (1632-1677). Hij ziet God als een 'onpersoonlijke, eeuwige oergrond'. In alles zit een voorbijgaande verschijningsvorm waarin die oergrond zich uitdrukt. De mens zou uitverkoren zijn om aan Gods eeuwigheid deel te nemen en echt gelukkig te worden, als hij erin zou slagen 'zijn verstand te vervolmaken'. Spinoza's denken wordt omarmd door theologen die zijn godsbeeld een aantrekkelijk alternatief vinden voor 'achterhaalde' godsvoorstellingen. Al in de negentiende eeuw was de filosoof populair onder theologen die toen het modernisme (later: vrijzinnigheid) aanhingen. Hij wilde met zijn betoog over God, menselijke passies en de inrichting van de samenleving, de weg plaveien naar een leven in blijdschap. De cursus wordt gehouden door theoloog Foeke Knoppers. Deelnemers krijgen een tekstenbundel.

DINSDAG 9 JANUARI, 23 JANUARI EN 6 FEBRUARI; 15:30-17:30 UUR; € 5 PER KEER.

Jongerengroep Inside Out in parochie Zuid

‘We willen iets dóén’

INTERVIEW De parochie van Den Haag-Zuid is er inmiddels flink van doordrongen: er zijn veel jongeren in de kerk en ze zijn nog actief ook. De groep heeft een naam: Inside Out. De leden zetten zich vooral in voor anderen.

Rond een keukentafel zitten vier jonge parochianen, variërend van twintig tot negentwintig jaar oud. Straks hebben ze een vergadering met een lange agenda, maar eerst willen ze graag vertellen wat ze zoal doen voor de kerk.

Marcel, Bart, Jennifa en Hari vormen het bestuur van een grote jongerengroep van parochie De Vier Evangelisten (Den Haag-Zuid). In 2013 fuseerden vier kerken tot één parochie, de Emmauskerk, de Titus Brandsma-kerk, de kerk Maria van Eik en Duinen

en de Pastoor van Arskerk. Vlak voor de fusie was jongerengroep De Emmausjongeren opgeheven. De leden wilden een doorstart maken en ook andere jongeren hadden behoefte aan een gelijkgestemde groep. Zo is Inside Out geboren. ‘Omdat het gezellig is en

omdat de groep binnen de kerk wil laten zien dat er jongeren zijn.’ Dat valt inmiddels niet meer te negeren. De groep organiseert van alles: maaltijden, ‘jong-voor-oud-middagen’, een kerstmarkt, landelijke zaalvoetbaltoernooien, een kamp, bijbelquiz, spelletjesmiddagen, workshops en catechese. Vooral diaconale activiteiten. Waarom? ‘We willen iets dóén. We willen ons inzetten voor de mensen om ons heen. Zo willen we laten zien dat er wel degelijk jongeren actief zijn en contact willen met mensen die het minder hebben in onze samenleving.’

een kerstmarkt, met kerstspulletjes, lekkers, een mini-kermis. De opbrengst is voor hun diaconale activiteiten. Nog meer? Middin, een organisatie voor verstandelijk gehandicapten, heeft de jongeren uitgenodigd om een keer als vrijwilliger mee te doen bij de dagbesteding. Inmiddels verzorgt een groepje regelmatig een middag voor de cliënten. ‘Als het mooi weer is, gaan we meestal met ze wandelen. En anders doen we spelletjes. We vierden samen Sinterklaas en we willen een keer naar de dierentuin.’

Even tellen

Zijn er nog plannen? Ze willen een ‘dag voor de eenzamen’ organiseren, een ‘dag voor dieren’, interreligieuze ontmoetingen en ‘iets voor kansarme kinderen’. Hari: ‘Binnen de parochie weet iedereen dat we er zijn, maar we willen meer naamsbekendheid buiten de parochie. Bijvoorbeeld in Den Haag-Noord.’ Jennifa benadrukt: ‘We zijn een hechte club, Maar we merken dat nieuwe mensen gauw en gemakkelijk worden opgenomen in de groep.’

Wat vinden Marcel, Bart, Jennifa en Hari eigenlijk van de kerk en hoe zien ze de kerk van de toekomst? ‘Hier en daar wordt er nog erg zwart-wit gedacht en mensen staan niet altijd open voor verandering. Als jongeren worden we zeker gewaardeerd door de parochianen. We hopen dat we in de toekomst steeds meer mensen binnen en buiten de parochie kunnen bereiken en inspireren met onze activiteiten en vooruitstrevende, ambitieuze ideeën.’ Na afloop laten ze nog even het jaarschema zien. Even tellen: ruim vijftien-zeventig activiteiten staan op de planning. Nu gauw vergaderen.

MARGOT C. BERENDS

V.l.n.r. Jennifa, Hari, Bart, Marcel.

Brood en Rozen

In ‘Project het Restaurant’ verzorgt een groep van ruim vijftien Inside Out-leden vier keer per jaar een drie-gangendiner. Bezoekers die het kunnen bekostigen betalen tien euro. Anderen, die het wat minder hebben, worden uitgenodigd en eten gratis. Een deel van de jongeren staat in de keuken, de anderen lopen in de bedie-

‘Er zijn wel degelijk jongeren in de kerk’

ning. Inmiddels is het restaurantproject genomineerd voor de diaconieprijs Brood en Rozen, van het Bisdom Rotterdam.

Op de middagen ‘Jong voor oud’ is er drie keer per jaar, op zondag na de mis, een programma met spelletjes, optredens, bingo, een quiz en natuurlijk eten en drinken – door jongeren, voor ouderen. ‘Gemiddeld komen er dertig gasten, maar het hoogtepunt staat op zestig.’

Dit alles kost geld. De groep krijgt een toelage van de kerk, maar dat is niet voldoende. En dus houden ze jaarlijks

Duiken in een bijbelverhaal

Het verhaal moet je ziel raken, je mag iets nieuws ervaren. Op vier avonden willen Martin Koster en Petra Oudshoorn, beiden theoloog, op creatieve wijze bijbelverhalen tot leven brengen. Deelnemers luisteren naar een verhaal, lezen het daarna zelf en bedenken er vragen bij. Daarna wordt het verhaal nagespeeld. Wat of wie uit het verhaal spreekt hen aan? Die vraag leidt tot nieuwe gesprekken en bewegingen.

MAANDAG 15, 29 JANUARI; 12, 26 FEBRUARI, 20-21 UUR. BOSBESKAPPEL. OPGAVE UITERLIJK 7 JANUARI VIA TEL. 406 58 71.

Hoe blij je bedacht op nepnieuws?

Wat is waarheid en wat onzin? Peter Burger (Universiteit Leiden) onderzoekt al zo’n twintig jaar het fenomeen ‘broodje-aapverhalen’. Hij komt een avond vertellen over de invloed van nepnieuws en de verspreiding daarvan door media als Facebook. En hoe je als ‘goedgelovige’ burger alert kunt blijven. Na zijn inleiding gesprek met het publiek.

WOENSDAG 31 JANUARI, 20 UUR, € 5. MARANATHAKERK.

Plannen voor een eigentijdse Prinses Julianakerk

Het evangelie in plastic bekertjes

INTERVIEW De Prinses Julianakerk op Scheveningen houdt iedere maand een vernieuwde kerkdienst. Een groep leden heeft samenkomsten bedacht die ook jongere generaties kunnen aanspreken. ‘Het is twee voor twaalf.’

Kleurige posters en flyers nodigen de bewoners van Duindorp uit op zondag 22 oktober naar de Prinses Julianakerk te komen voor een speciale samenkomst. ‘De kerk ook voor jou! Een plek voor jong en oud, ruimte voor een lach en een traan. Samen bouwen, leren en ontdekken. Kerk-zijn bij jou in de buurt’, is de wervende tekst.

De campagne komt niet zomaar uit de lucht vallen. Er ging een proces van twee jaar onderzoeken, praten en uitproberen aan vooraf. Aanleiding: teruglopend kerkbezoek en vergrijzing in de kerk. Betrokken leden hebben hun zorg getoond en kregen van de kerkeraad de opdracht met een plan te komen.

‘Het is twee voor twaalf’, aldus Marco, een van de vier initiatiefnemers die om de tafel zitten om het voorstel toe te lichten. ‘We moesten iets doen om de kerk te laten aanspreken bij mensen van deze tijd.’ Karine: ‘De diensten worden door jonge generaties ervaren als ouderwets, behoudend en afstandelijk.’ Arie: ‘Zoals Arjan Plaisier schreef over de kerk als een Chinees schouwspel.’

Twee punt nul

De kerkeraad heeft de zorg ter harte genomen en de nieuwe plannen omarmd. Samen met een aantal kerkeraad-leden hebben de initiatiefnemers een kernteam gevormd, waaraan predikant Frederik van Harten en kerkelijk werker Arjo van der Steen deelnemen. Vanuit het kernteam zijn vier

Een bonte verzameling (plastic) bekertjes. Voor koffie en thee. FOTOGRAAF: ROBERT REIJNS

werkgroepen (sociaal, jeugd, facilitair, samenkomsten) opgericht en op de gemeentevond hebben zich vijftig leden (jong en oud) aangemeld voor een werkgroep.

‘Het gaat om gemeente zijn, twee punt nul’, aldus Arjo. ‘We willen een kerk zijn voor de toegewijde, oorspronkelijke leden, maar ook voor hun kinderen en kleinkinderen. Iedereen zou zich welkom moeten voelen op deze plek voor ontmoeting van de buurt.’ Karine: ‘Onze werkgroep heeft een WhatsApp-groep gemaakt. Ik kreeg het bericht “Wat een gemeente, wat bijzonder om dat zo met elkaar te doen.” En zo is het ook. “Samen” is daarbij het sleutelwoord.’

Badge

Toch zal die eerste dienst nieuwe stijl voor sommige ouderen even wennen zijn. Bezoekers worden dan welkom geheten met koffie en thee door leden met een badge. Er klinkt rustige achtergrondmuziek. Arjo zal zijn preek over ‘klaar zijn voor de toekomst’ illustreren met een video van de renovatie van station Amsterdam Centraal. Aan de buitenkant blijft het monumentale

kerkgebouw in stand, maar binnen verandert er veel.

Een combo met onder meer studenten van het Koninklijk Conservatorium begeleidt de liederen, die passen bij het thema van de dienst. Arjo: ‘We zingen liederen uit verschillende bundels met de muziekstijl die daarbij aansluit. Ook het orgel zal worden gebruikt. Het gaat erom dat de muziek toegankelijk is voor iedereen.’ Er zal ook een moment voor de kinderen zijn en zij gaan tijdens de preek naar een eigen samenkomst.

Het kernteam kijkt er naar uit. Er zijn volop kansen voor groei: de basisscholen in de wijk worden benaderd en straks komen er op het Norfolkterrein veel nieuwe bewoners. ‘Het Woord blijft centraal staan, dat is het evangelie van Jezus Christus. Straks niet meer geschonken in glazen, maar in plastic bekertjes.’

HANS HEMMES

VANAF JANUARI ELKE TWEDE ZONDAG VAN DE MAAND, 10 UUR. INFO: PRINSEJULIANAKERK.NL.

Joodse reis met muziek

‘Nesjomme’ betekent compassie in het Jiddisch. In Ypenburg neemt de kerk ‘De Toevlucht’ bezoekers mee op een muzikale reis met joodse emigranten van Oost-Europa naar New York.

Eind negentiende eeuw reisden joden vanuit Oost-Europa naar de Verenigde Staten. Daar namen ze de Amerikaanse muziekcultuur over en drukten ze een eigen stempel op het American Songbook. Ze verrieken jazz, blues, de musical, opera’s en de entertainmentindustrie. Een muziektheater met verhalen, anekdotes, humor, beelden en liedjes over hun tocht.

Het programma wordt uitgevoerd door Flip de Liema, gitarist en verteller, Anita Simons en Judith Hofstede, zangeressen. Organisatie: De Toevlucht en Kerk & Israël.

DONDERDAG 11 JANUARI, 19:30-22 UUR, € 5.

Abonnement op KDH?

• Maandelijks portie inspiratie gemakkelijk per post thuisbezorgd.

• 10 nummers voor € 19,50.

Opgave: info@kerkinderhaag.nl of 06 48 94 10 47

De kerk is goed in plannen maken

'Keer het om: welke plannen zijn er met ons?'

REPORTAGE In De Toevlucht in Ypenburg was een avond over de toekomst van de kerk. 'Kerk zijn is niet de benen uit je lijf lopen, maar ruimte creëren voor stilte.' En: 'De kerk van de toekomst houdt van de kerk van nu.' Dat relativert.

Tram 15 raast door de Laan van Hoornwijck in Ypenburg. Appartementen, een kinderopvang en een apotheek vliegen voorbij. Onverwachts staat daar op de hoek van die vinex-panden met witte letters in de ramen geschreven: 'kerk'. Het is De Toevlucht, het kerkgebouw van Ypenburg dat dit jaar haar tienjarig bestaan viert.

'Niet alles hoeft anders'

Na jarenlang kerken in een school, werd dit het thuis van de protestantse wijkgemeente. 'Een mooi moment om vooruit te kijken', zegt predikant Attie Minnema. 'Hoe gaan we de toekomst in als kleine groep christenen in deze grote moderne nieuwbouwwijk?'

Idealen

Vanavond zijn zo'n 25 bezoekers naar De Toevlucht gekomen voor een gesprek over de toekomst van de kerk. In de kerkzaal brandt de paaskaars. Sake

De Toevlucht bestaat dit jaar tien jaar.

Stoppels neemt het woord. Hij was jarenlang predikant in Nootdorp en Pijnacker, nu is hij docent aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en beleidsmedewerker bij de Protestantse Kerk. De kerk van de toekomst houdt hem bezig. Hij schreef er een aantal boeken over, zoals *Oefenruimte. Gemeente en paro-*

chie als gemeenschap van leerlingen.

Dat de kerk krimpt en vergrijsd is duidelijk, maar Stoppels is niet negatief. Zijn allereerste opmerking is dat de kerk van de toekomst houdt van de kerk van nu. Toen Stoppels begon als dominee, kwam hij vers van de universiteit. Hij had allerlei wilde plannen en idea-

len, maar hij leerde langzaam accepteren dat niet alles anders hoeft. Hij verwijst naar de Duitse predikant en verzetsstrijder Bonhoeffer die schreef dat de kerk geen ideaal is, maar de realiteit. 'Kerk zijn is niet de benen uit je lijf lopen, maar ruimte creëren voor stilte', vindt Stoppels ook. Een aantal gemeenteleden knikt instemmend. Het is bekend: in veel kerken moet aldoor meer gebeuren, terwijl er minder mensen zijn. Stoppels is het eens met theoloog Erik Borgman, die zegt: 'De afgelopen anderhalve eeuw heeft de kerk veel plannen gemaakt en veel plannen uitgevoerd. Het is tijd de zaken om te keren en weer te ontdekken welke plannen er met ons zijn.'

Te vrijblijvend

Dan maakt Stoppels een opvallend punt. Hij vraagt of kerken van de toekomst niet duidelijker moeten maken wat ze van mensen binnen een geloofsgemeenschap verwachten. De kerk is soms wat te vrijblijvend, vindt hij, en hij illustreert dat met een voorbeeld. Een twintiger komt de kerk binnen en vraagt: 'wat verwachten jullie hier van mij?' De aanwezigen zeggen: 'niets'. Maar dan zegt die twintiger: 'Als jullie niets van mij verwachten, dan hoef ik hier toch ook niet te zijn?'

'Ik vind dat een herkenbare vraag', zegt predikante Attie Minnema in de pauze. 'Wat mag je van elkaar verwachten? Mag je tegen een gemeenteleden zeggen: 'Ik heb je gemist en wat zou je het leuk zijn als je er wat vaker bent?' Na de koffie praten gemeenteleden met elkaar verder over het verhaal van Stoppels. Een gemeenteleden zegt dat ze de aandacht voor jongeren miste op deze avond. 'Dat gaat me aan het hart. We zitten hier nu ook weer met veel ouderen, dat is toch zorgwekkend?' Stoppels heeft daar niet de grote oplossing voor. 'Maar in mijn ogen is het belangrijkste dat we aan jongeren laten zien hoe we zelf proberen Christus te volgen.' Je leest tegenwoordig veel over jonge moslims die gelovig zijn, merkt een man in het publiek op. 'Ik vind het mooi dat je dat opmerkt', zegt Stoppels, 'dat brengt me terug naar het punt van de verwachtingen. Juist in de islam is het duidelijk wat er van je verwacht wordt, zoals bidden, vasten en het geven van aalmoezen.' De avond zit erop. 'Nu nog kijken hoe we deze dingen concreet maken voor Ypenburg', zegt Minnema. De bezoekers zijn voldaan: 'We zijn aan het denken gezet.'

ELLEKE BAL

Cupcakes versieren in de Kliederkerk

Ach natuurlijk, die blauwe smurrie stelt de zee voor

REPORTAGE In Den Haag-Zuidwest is de eerste 'Kliederkerk'-middag geweest, een vrije vertaling van de Engelse pioniersvariant Messy Church. De bezoekers knutselen, spelen en luisteren naar een bijbelverhaal. De Kliederkerk past in het kerkvernieuwingproject van de Haagse protestantse gemeente.

Het is een levendige boel in de hal van de ds. W.E. den Hertoghschool (Loosduinen) tijdens de eerste Kliederkerk. Kinderen versieren met aandacht een cupcake, laten een zelfgemaakt bootje in een grote bak water drijven, spelen in een aangrenzende gymzaaltje, haken lange slierten van allerlei kleuren wol of doen kleur-experimenten met crépepapier in potten water. De ouders doen gezellig mee. Achter mij wordt een gitaar gestemd, voor later op de middag, als er gezongen gaat worden. Formeel heet dit deel van de bijeenkomst de KliederExploratie en dat is helemaal terecht: er wordt onderzocht en ontdekt. Het thema van deze middag is het verhaal van de ark van Noach. Ach natuurlijk, de blauwe smurrie op de cakes stelt de zee voor, de klodders glazuur de wolken en de smarties de kleuren van de regenboog. De bootjes in de bakken met water worden volgeladen met plastic dieren en zelfs de gymmaten in hoepels blijken schepen te zijn; op een woeste zee zo te zien, zo hard wordt erin geschommeld.

Dominee Nicolle Pronk (Shalomkerk, Den Haag-Zuidwest) deed samen met een aantal collega's

nieuwe ideeën op tijdens een missionaire inspiratieris naar Londen. Zij maakten daar kennis met de *messy church*. 'Ik vond dat een leuke vorm om met een bijbels verhaal aan de gang te gaan', vertelt ze. Inmiddels is de eerste editie van de Kliederkerk een feit en is er bovendien een pioniersplan ter goedkeuring ingediend bij de 'Haagse commissie pionieren' van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage (PGG). De PGG is actief op het gebied van kerkvernieuwing. Op pioniersplekken wordt op een laagdrempelige en kleinschalige manier naar een nieuwe invulling gezocht.

In principe is de Kliederkerk voor alle leeftijden, maar de doelgroep is gezinnen met kinderen in de basisschoolleeftijd. Het is een toegankelijke vorm, waarbij je gemakkelijk tegen je buurvrouw kunt zeggen: ga eens mee. Er is nu vier keer per jaar een bijeenkomst gepland, het streven is om naar zes maal te gaan.

Pronk: 'We hopen met name mensen aan te spreken die niet kerkelijk of randkerkelijk zijn, maar die wel willen dat hun kinderen met bijbelse verhalen in aanraking komen. Het gaat om de ontmoeting en om het met elkaar in gesprek gaan over zo'n verhaal.'

Terug naar de Kliedermiddag. Bij elkaar zijn er zo'n dertig mensen, ongeveer net zoveel kinderen als ouders. Iedereen lijkt zich prima te amuseren. Een oma die samen met haar kleinzoon is gekomen, heeft net een ander kind leren vingerhaken. Daarna is ze zelf aan het breien geslagen

voor de regenbooglap, die later in elkaar wordt gezet.

Dan is het tijd voor de KliederViering. Volwassenen en kinderen luisteren apart naar het verhaal, dat met behulp van materialen van *Godly Play* wordt verteld. Vanzelfsprekend is het een verhaal over water. Pronk vraagt: 'Wie heeft er met water gespeeld? Wie heeft er in een bootje gezeten?' De verbinding is daarmee gelegd. Een stoere houten ark staat in de kring. De dieren gaan er twee aan twee in. De kinderen luisteren aandachtig naar het verhaal. 'Het regende heel lang...'

Boven luisteren de volwassenen naar hetzelfde verhaal. Als de begeleider uitvertelt is, vraagt ze aan de groep: 'Wat vinden jullie het mooiste uit dit verhaal?'

'Dat de duif de durf had om een eigen plekje te zoeken', is een van de antwoorden.

De begeleider vervolgt: 'Welk deel van het verhaal gaat over jou?'

'Die kwetsbare boot op die woeste zee. Dat vind ik zo'n mooi symbool. Het leven is kwetsbaar.'

Zowel ouders als kinderen zijn positief over de eerste Kliederkerk. Tijdens de afsluitende maaltijd met soep en brood zegt een jonge vader: 'Door de vragen na het verhaal ben ik er wel bewuster over na gaan denken. Ja, ik vind het voor herhaling vatbaar.'

JOLLY VAN DER VELDEN

VOLGENDE KLIEDERKERK: 14 FEB. OP FACEBOOK: KLIEDERKERK DEN HAAG ZUIDWEST.

Bezoekers van de Kliederkerk kunnen met hun creativiteit alle kanten op.

IN - DRUK

SOMS OVERWEEG IK TE BEDANKEN VOOR AL die menslievende clubs die ik vaak al decennialang ondersteun. Zeker, de lepra moet bestreden, de vluchteling gehuisvest, arm- en beenlozen hebben prothesen nodig, Alzheimerpatiënten mogen niet vergeten worden, Bijbels moeten verspreid, kinderen kunnen niet zonder leermiddelen, de natuur moet gered, blindengeleide honden opgeleid en wezen kunnen niet zonder liefde. En wat is het mooi dat er fraters en dokters zijn, landbouwkundigen, onderwijzers en bevlogen idealisten die zich overal ter wereld inzetten om het lot van anderen te verlichten. Zij doen wat ik soms nalaat, een reden te meer extra ruimhartig een gift over te schrijven. Als dank word ik op de hoogte gehouden van de projecten met kleurige of sobere druksels. Als bevoorrechte middenklasse Nederlander geen groot offer.

GEEN ZIELIGE PLAATJES MEER!

Maar... waarom moeten die clubs hun info vergezeld doen gaan van pakketjes ansichtkaarten, die ik nooit verstuur? Trouwens, welke jarige zit te wachten op een kaart die de feestvreugde tempert met het vermelden van enge ziektes of ellende ver weg? En dan al die pennen die bijgesloten worden, terwijl de meeste betalingen toch digitaal plaats vinden. Om nog maar te zwijgen van goede doelen die 'euromunten' rond sturen: 'Van dit bedrag kan een kind een maaltijd betalen.' Maar waarom krijg ik ze dan? Stuur ze naar India! Niet meer doen dus. Of je zit aan de maaltijd en iemand bedankt je telefonisch voor je trouwe steun. Dank, dank! Maar je weet al wat er komt. Na vijf minuten gevele komt de vraag: 'Kunt u uw gift verho-

gen?' Of: 'We hebben een nieuw project, wilt u dat voor een jaar steunen?' 'U geeft twee keer per jaar. Wilt u niet maandelijks automatisch een gift af laten schrijven?' Ik voel mij altijd harteloos als ik 'nee' zeg op al die suggesties. Schuldig zonder misdaad.

In het nieuwe jaar, nu de Sint heelheids Dokkum heeft verlaten, nog even iets over het 'zwarte pieten'. Over heel de wereld zetten mensen zich in, schreef ik. Maar soms krijg je de indruk dat in het wereldje van de geldwerfers zwart en zielig synoniem is. Op één dag kreeg ik vier bedelbrieven in de bus die het misverstand in leven houden dat Afrikanen het slechter getroffen hebben dan alle wereldburgers. De portretten van zwarte mensen op de

enveloppen roepen mij toe: Lidia's gezicht is ernstig aangetast! Mijn gezin was nooit uit mijn gedachten! Olpha verloor haar baby! Kinderen hebben ruimte nodig! Misschien is een deel van de ergernis over het 'anti-zwartepjet front' daaraan toe te schrijven: dat ze niet zielig zijn. Die lui sturen ons geen ansichtkaarten of pennen, bedanken ons niet met een gulle glimlach op een geschonden gezicht. Nee, terwijl 'wij' goed voor hen zijn, komen zij ons kinderfeestje bederven. Ze zitten niet meer in Afrika, maar bemoeien zich met onze tradities. (Wat wij enkele eeuwen lang dáár deden.) Ze hebben een mening! Misschien is het niet de onze, maar dat mag in een democratie.

Hoe dan ook: gevers en fondswervers, het is zielig in die oude stereotypen te blijven steken. Moeten we niet meer doen.

ROB VAN ESSEN

Protestantse Gemeente Den Haag: hoe vernieuwend zijn kerken?

De Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage (PGG) ondersteunt financieel tal van initiatieven die idealiter de gemeente opbouwen, haar vernieuwen, over wijkgrenzen heen werken en een gevolg krijgen. Is het geld nuttig besteed aan projecten tussen 2007 en 2015? Rik Gorter onderzocht dat voor het Fonds voor Ontwikkeling en Vernieuwing. Driekwart van de projecten heeft geleid tot meer 'omgang met God in gebed' (mystiek), 'omzien onder gemeenteleden naar elkaar' (koinoinia) en 'dienstbaarheid aan mens en samenleving' (zoals het bestrijden van armoede, verslaving en eenzaamheid; diaconia). Gorters respondenten vinden dat de projecten hun gemeente zeker hebben opgebouwd. Ze spreken van (sterkere) verbinding, nieuw contact, oecumene en samenwerking (met andere gemeenten, de overheid en maatschappelijke organi-

saties). De helft van de projecten heeft een vervolg gekregen. Tegelijkertijd kunnen respondenten moeilijk aangeven of, en zo ja, welke veranderingen de activiteit teweeg heeft gebracht. Mogelijk, suggereert Gorter, zijn gemeenteleden zich niet bewust van veranderingen. Volgens Gorter vindt 'slechts' 42 % van de respondenten dat het project uitstraling heeft gehad naar andere wijkgemeenten. 'Een teleurstellend percentage gezien het duidelijke criterium waarop het Fonds een project beoordeelt bij de aanvraag.' Hij adviseert het Fonds om organisatoren bij de aanvraag te vertellen hoe het project uitstraling krijgt. Rik Gorter is medewerker bij het Kerkelijk Bureau van de PGG. Dit onderzoek is zijn afstudeeropdracht voor de opleiding 'Godsdienst Pastoraal Werk' (Chr. Hogeschool Ede).

advertenties

want met afscheid begint herinnering

Van Der Helm
uitvaartzorg

Voor een waardevol afscheid met zorg en respect afgestemd op ieders persoonlijke wensen.

Veenweg 14, Nootdorp
Damlaan 64, Leidschendam
Ina Boudier-Bakkerstraat 5, Delft
De Sillestraat 182, Den Haag

070-3202040 - www.vdhuz.nl - 015-3101643

Engelen & Spoor
UITVAARTVERZORGING

Gericht naar uw persoonlijke wensen

Verzorgen en hulp bij verzekeringen en deposito's

Diverse uitvaartcentra beschikbaar, o.a. 'Sorghvliet', Groot Hertoginnelaan, 's-Gravenhage

Kantoor
Jan van Nassaustraat 110, 's-Gravenhage

Tel. (070) 350 7000
(dag en nacht)

info@engelenenspoor.nl www.engelenenspoor.nl

Firma A. H. Kerkhof & Zon
Uitvaartzorg sinds 1892

Dienstverlening op maat door uitvoering van:

- levensbeschouwings- en geloofsgebruiken en individuele wensen

Uitvaartcentra

- Sorghvliet Groot Hertoginnelaan 1
- Waldeck Oude Haagweg 28
- Nootdorp Veenweg 14

of uitvaartcentrum naar uw keuze

Thuisopbaring volgens uw wensen met de juiste zorg en middelen

Groot Hertoginnelaan 227
2517 ET 's-Gravenhage
firma@kerkhof-uitvaartzorg.nl **070 345 16 76**
www.kerkhof-uitvaartzorg.nl

Zorgvuldige aandacht en professionaliteit, al vier generaties een familietraditie

Protestantse Kerk, kerken per stadswijk

Stadswijken	Kerkgebouwen	Tijd	7 januari	14 januari	21 januari	28 januari
Centrum Schilderswijk	Lukaskerk Om en Bij 2	10.15	ds Arjen Cuperus HA	ds Ineke Bakker	ds Trinette Verhoeven	Naar Lutherse kerk
Benoordenhout Archipel	Duinzichtkerk Van Hogenhoucklaan 89	10.00	Nieuwjaarsdienst ds Corrie van Duinen	ds Sibren Smits	ds Casper van Dongen	ds Corrie van Duinen HA
Bezuidenhout Mariahoeve	Christus Triumfatorkerk Julia van Stolberglaan 154	10.00	ds Jaap van de Meent	ds Huib Klink	ds Jaap van de Meent	ds Annemarie Six-Wienen HA
	Pax Christikerk Zwedenburg 99	10.30	ds Peter Bakker	ds Peter Bakker HA	ds Hans Maat	ds Elsbeth Gruteke
Stadsdeel Laak Spoorwijk	De Oase Van Meursstraat 1	10.00	☺ Petra de Nooy	Kringviering	ds Aad Dronkert HA	ds Adrie Sterrenburg
Moerwijk/Morgenstond/Zuiderpark	Marcuskerk Jan Luykenlaan 90	10.00	ds Niek Tramper	ds Derk Stegeman	ds Gerard Kansen	ds Giel Schormans HA
Vogelwijk Bloemenbuurt	Bergkerk Daal & Bergselaan 50	10.00	Gem. dienst in Maranathakerk	ds Martine Nijveld	dr Duncan Wielzen, ds Axel Wicke Oecumen. dienst ♪	ds Axel Wicke
	Maranathakerk 2e Sweelinckstraat 156	10.30	Sity Smedinga	ds Axel Wicke Bachcantate ♪	naar Houtrustkerk	ds Olivier Elseman
Noorderkerk Schuijtsstraat 9-11	Noorderkerk Schuijtsstraat 9-11	10.00	ds Klaas Koffeman	ds Wim Pera	naar Houtrustkerk	ds Karl van Klaveren
	Bosbeskapel Bosbesstraat 5	10.00	ds Nico Riemersma	ds Nico Riemersma	ds Martin Koster	ds Jan Eikelboom
Loosduinen Waldeck Houtwijk	Abdijkerk Willem III straat 40	10.00	ds Wout Huizing	ds Michiel Aten, ds Wietske Verkuyl	ds Wietske Verkuyl	ds Martin Koster
Houtwijk	Houthaghe Toon Dupuisstraat 10	10.00	ds Sibren Smits	J. de Haan	ds P. Sanders	ds Nel van Dorp
Bouwlust Vrederust Morgenstond	Shalomkerk Vrederustlaan 96	10.00	Renske Slot-de Haan	ds Nicolle Pronk	ds David Schiethart	ds Wietske Verkuyl S&T ♪
Scheveningen Dorp	Bethelkerk Scheveningen Jurr.Kokstraat 173	10.00	ds Jan Maasland	ds A. Bosma 17.00 P. van Midden ♪	Oecumen. dienst	ds Jan Maasland
Scheveningen Dorp	Oude Kerk Keizerstraat 8	10.30 17.30	ds F. van den Bosch ds W. ten Voorde	ds Barend Weegink Bethelkerk Dienst aan Zee	ds F. Wijnhorst	ds Barend Weegink ds A. van Duinen
Belgisch Park Statenkwartier-W	Nieuwe Badkapel Nieuwe Parklaan 90	10.00	ds Pieter Lugtigheid	ds Charlotte van der Leest	ds Charlotte van der Leest, ds Jan Maasland, pastoor Dolf Langerhuizen. Oecumen. dienst.	ds Nicolle Pronk
Duindorp	Pr. Julianakerk Tesselsestraat 6	10.00	ds Frederik van Harten Thema: 2.0 dienst	☒ Arjo van der Steen	ds H. de Graaff	ds Frederik van Harten HA
Ypenburg	De Toevlucht Laan van Hoornwijk 140	10.00	ds Attie Minnema S&T	ds Attie Minnema	Naar Bartholomeuskerk Nootdorp. Oecumen. dienst	ds Jan Eerbeek
Leidschenveen	De Leidraad Harriët Freezerhof 28	10.00	Naar Kruisheuvelkerk ds Fulco de Vries Bouwstra	ds Theo Haitjema	ds Nel van Dorp	ds Fulco de Vries Bouwstra

Kerken in overige categorieën

PKN-kerken voor de hele stad	Bethlehemkerk Laan v. Meerdervoort 627	10.00	f H. Meijer	ds J. van Trig	ds J. Ouwehand Uitzendingdienst fam. ds Vogelaar ds Hans van Rump	drs P. Veerman
	Houtrustkerk Beeklaan 535	10.30	ds Joz. de Koeijer	ds E. Foppen	ds Karl van Klaveren, ds Martine Nijveld Oecumen. dienst	ds Arne Jonges
	Kloosterkerk Lange Voorhout 2	10.00	ds Casper van Dongen	ds Rienk Lanooy	ds Margreet Klokke	ds Rienk Lanooy Bachcantate ♪
	Evang Lutherse Gemeente Lutherse Burgwal 9	10.15	ds Theo Hetteema HA	ds Fokke Fennema	ds Marian van der Meij-Seinstra	ds Trinette Verhoeven
	Eglise Wallonne Noordeinde 25	10.30	pasteur Liesbeth van Hiltten-Matthijsen	pasteur Hartman Out Sainte-Cène	pasteur Hartman Out	Pasteur Liesbeth van Hiltten-Matthijsen
Overige kerken	Deutsche Evang Gemeinde Bleijenburg 5	10.30	Prdn D. Opper	Pfrn Susanne Mathis- Meuret	Pfrn Susanne Mathis- Meurer, Pfr Jan Mathis	Pfr Jan Mathis
	Doopsgezinde Gemeente Paleisstraat 8	10.30	ds Jannie Nijwening	ds Christien Duhoux	ds Jannie Nijwening ♪	Ringdag in Gouda
	Ekklesia Brouwersgracht 2-k, in steeg door hek	11.00	X	Thema: beeld en gelijkenis, kracht van verbeelding	X	Thema: ik en jij (Buber)
	Ev. Broedergemeente Hernhutters Chassésstraat 1	10.00	zr Christine Welschen	br Dyoemati Tumin	Naar Houtrustkerk	zr Christine Welschen HA
	Haagse Dominicus Th. Swenckestraat 30	10.30	Halen en brengen	X	X	X
	Indon Ned Chr. kerk GKIN Marcuskerk Jan Luijkenlaan 90	13.30	ds Stanley Tjahjadi	ds I. Made Priana	ds Bas Plaisier	ds Stanley Tjahjadi
	Kruispuntgemeenschap Hofzichtlaan 118	11.00	br Hans Koster	X	ds Fokke Fennema	X
	Remonstrantse kerk Laan v. Meerdervoort 955	10.30	ds Reinhold Philipp	ds M. de Vries	Thema: poëzie	ds J. Magliano-Tromp
	Gerf Kerk Vrijgemaakt Duinkerkerstraat 1	10.00	drs Kees Haak	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk	ds Jasper Klapwijk
	Ziekenhuizen	Bronovo Ziekenhuis Bronovolaan 5	10.00	ds Engelen Hulsman	ds Irene Visser	ds Engelen Hulsman
Haga Ziekenhuis Leyweg 275		10.00	pastor Wim Hoefman	ds David Schiethart	ds Jan Eerbeek	pater Bosco Beijik
MCH Westeinde Lijnbaan 32		10.00	pastor Elma Beerends	pastor Bertus Wessel	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Guido Schürmann
MCH St Antoniusshove Banninglaan 1 Leids'dam		10.30	pastor Bertus Wessel	ds Irene Visser	pastor Willy Hoogendoorn	pastor Elma Beerends
Dienstdoven en slechthorenden	Franciscuskerk Nic Broeckhuijsenstraat 23	10.30	pastor Sjeff Smit S&T	ds Lenie Vollebregt	ds Robert Nangu	pastor Mieke Speckens ♪
	Clarakapel Rozenbottelstraat 14	10.30	pastor Henk van Breukelen	ds Roelof van Dijk	pastor Nanda de Hoop ♪	ds Joop Zuur
Dienst doven en slechthorenden	Koningkerk Br. Ingenhoeslaan 4 Voorburg	10.00	ds Jan van der Wolf	X	ds H. Marchand	X

Kerken met vaste gegevens voor elke zondag

Anglican Church Ary van der Spuyweg 1. Elke zondag 8.30 Gesproken Holy Communion 10.30 Contemporary & Traditional (Holy Communion) Services with on 4th Sunday Anointing & Prayer for Healing, 17.00 Wellspring Service. On 4th Sunday: Choral Evensong	Oud-Katholieke Kerk Juffrouw Idastr. 7 7 zo 7/1, 14 en 21/1 10u eucharistie. Zo 28/1 Maria Lichtmis Zo 14/1 16u. Vesper; wo 10/1, 17, 31/1 12.30 viering zolderkapel
Evangeliegemeente Morgenstond Exoduskerk Beresteinlaan 263 Zo 10 samenkomst	Baptistengemeente Vier Heemskinderenstraat 91 10u samenkomst

American Protestant Church Esther de Boer van Rijcklaan 1 9.45 am contemporary service 11.15 am traditional service	Leger des Heils Ambachtsgaard 198 10u30 samenkomst met muziekcorps en zangbrigade o.l.v. Majoor Elsie Klarenbeek
Volle Evangelie Gem. Vredekerk Maartensdijklaan 126 Op zaterdag! 19u za 19u Arabisch	Het Apostolisch Genootschap Loevesteinlaan 170 Zo 9u30 samenkomst

Zevende dag Adventisten Robijnhorst 197 Op zaterdag! 19u 10u Bijbelstudie 11u dienst	Genootschap der Vrienden - Quakers Stadhouderslaan 8 Zo 10u30 stille samenkomst
---	---

Taizédiensten

Buurt- en kerkhuis Bethel , Thomas Schwenckestraat 30 Elke maandag 19.30 Taizéavondgebed Elandstraatkerk Elke 1e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering Houtrustkerk Beeklaan 535 (ingang Houtrustweg 1) Elke vrijdag 20.00 Taizéavondgebed Koningkerk Voorburg Elke 2e zaterdag van de maand 19u30 Taizéviering

Rooms-katholieke kerken, Nederlandstalige weekendvieringen, zie verder www.rkparochiedevieringevangelisten.nl en www.rkdenhaag.nl

Centrum , Parkstr. 65a H. Jacobus Maior Zo 9 u NL, 10u Lat, 12u15 NL 16u vespers	Schilderswijk , Hoefkade 623, H. Martha, za 19u, zo 11u	Haagse Hout , Wassenaarseweg 53, St. Paschalis Baylon, Zo 11u	Bezuidenhout Bezuidenhoutseweg 153, OLV van Goede Raad, Za 17u30	Marlot Bloklandenplein 15, Onbevekt Hart van Maria, zo 9u30	Zeeheldenbuurt Elandstraat 194 OLV Onbevekt Ontvangen, zo 11u	Rijswijk Sir Winston Churchilllaan 372 H. Benedictus & Bernadette, Za 19u, zo 9u30	Deutsches Badhuisweg 35a Sonntags 10u30 Englisch Bezuidenhoutseweg 157 Sunday 10.00, 17.30 Français Stoepplan 4 Wassenaar Dim 17.00
Regentessekwartier Beeklaan 188, H. Agnes, za 20u NL, zo 10.00 NL, 12u Sp	Valkenbos , Kamperfoeliestraat 279, Kerk Titus Brandsma Zo 10u30, vrij 10u	Loosduinen , Loosd. Hoofdstr. 4, Kerk Maria van Eik & Duinen zo 10 u, za 13u	Waldeck/Kijkduin Aaltje Noorderwierstr. 4 H. Pastoor van Ars Do 10u, vrij 9u, za 19u, zo 10u30	Leyenburg Leyweg 930 Emmaüskerk Zo 10u, za 13u	Scheveningen Scheveningsweg 233, H. Antonius Abt, za 17 u, zo 10u30	Rijswijk v. Vredenburgweg 69, H. Bonifatius Za 19 u, zo 11u	

Doordeweekse diensten: ■ Aandachts-
centrum Schoolstraat 18 di t/m vr 13 u
stiltewiering ■ Evangelisch Lutherse
Kerk elke wo 12.45 -13 u middaggebed

AGENDA: JANUARI

(actueel: kerkindenhaag.nl)

Voor adressen van kerken zie pagina 6. Tips/aankondigingen voor het februari-nummer s.v.p. opgeven via redactie@kerkindenhaag.nl. Ga naar kerkindenhaag.nl voor digitale opgave en de jaarplanning (grijze balk onderaan).

Rondleiding

Bezichtiging van kunst in Galerie 44 (13:30 u) en van de schuilkerken (verzamen in galerie 14:30 u) **ledere za ■ Molenstraat 44**

Lunchbios

Film rond een maaltijd. Ditmaal: 'I, Daniel Blake' (2016) over ontheemding. **Zo 7, 12:30-15 u, € 5 ■ Houtrustkerk**

Citykwartier

Liturgisch moment met een bijbellezing, stilte,

bezinning en gebed. **ledere woensdag, 12-13:30 u ■ Lutherse kerk**

Meditatie

Stil mediteren met inleiding. **Do 18, vr 19; 19 u ■ Galerie44, Molenstraat 44**

Taizé

Avondgebed in de trant van Taizé: zang in verschillende talen, geen preek/overdenking. **ledere vrijdag, 20 u ■ Houtrustkerk**

Bezinning: uitvaart

Wat maakt voor iemand z'n uitvaart passend? Bezinning over teksten, liederen, gebaren. En tips. Leiding: ds. Wietske Verkuyl. Opgave bij Hanny van der Stelt, tel. 890 93 33. **Di 16, 23; 15-16:30 u ■ Woonzorgcentrum Tabitha, Mozartlaan 280**

Leerhuis

Grote bijbelse personen worden bekeken vanuit protestants en katholiek perspectief: Abraham, David, Maria en Paulus. Met aandacht voor tekst en kunstuitingen. Januari: Abraham volgens dr. Nico Riemersma. Leiding: Kees de Ridder. **Vanaf ma 22, 20-22 u ■ pastorie O.L.V. Hemelvaartkerk**

Film

Kijken naar het leven van 'Florence Foster Jenkins' (2016), een rijke socialiste uit New York van begin 20ste eeuw. Ze was een sopraan die bekend werd vanwege haar gebrek aan zangtalent. **Ma 15, 20 u ■ Bosbeskapel**

Het succes van een klassieke dominee

Terug naar de eeuwenoude verhalen

Dominee Ad van Nieuwpoort in 'Hier ben ik'.

De documentaire 'Hier ben ik' gaat over het leven van dominee Ad van Nieuwpoort en zijn kerk in Bloemendaal. Het portret van een klassieke dominee is populair bij bioscoopbezoekers.

Achter de chique façades en strakke pakken van Bloemendalers gaan kwetsbare mensen schuil die met hun worstelingen raad bij ds. Ad van Nieuwpoort zoeken. Een topman baalt ervan dat hij bij een marathon in New York een medaille was misgelopen omdat hij in elkaar was gezakt. Een vrouw kan haar statusverlies na haar echtscheiding moeilijk verwerken. Een andere Bloemendaler durft zijn vader niet te confronteren met een jeugdtrauma waaraan hij angst voor afwijzing heeft overgehouden. In de film ontvangt Van Nieuwpoort gemeentelieden die worstelen met morele dogma's: dat een mens, om betekenisvol te zijn, onophoudelijk moet werken, status moet verwerven en niet mag verliezen.

Geen pioniersplek

De regisseurs Sander Snoop en Sarah Vos, beiden atheïst, ontmoetten Van Nieuwpoort toen hij nog op de kansel stond tussen grote bedrijven in de Amsterdamse Zuidas. Het intrigeerde hen dat

veel bankiers bij hem binnenkwamen. Zoals de tollenaars in bijbelse tijden, kregen zij de vertroostende boodschap dat de financiële crisis niet zomaar hun eigen schuld was. Er moest afgerekend worden met de maatschappelijke verering van afgoden: slaafse onmatigheid, hebzucht, hoogmoed en jaloezie.

'Je mag kwetsbaar en verdrietig zijn'

De documentaire kan een openbaring zijn voor mensen die de kerk zien als een plek waar de geestelijke met een afwijzend vingertje woorden van hel en verdoemenis de zaal insmijdt. Dominee Van Nieuwpoort luistert en denkt mee. Verfrissend ook voor fans van mindfulness-spiritualiteit, waarbij je vooral zelf in gesprek blijft met je eigen ik. Geestelijken komen van buitenaf met een vraag en een spiegel: hoe gaat het met je, hoe zie jij jezelf?

De documentaire kan ook (wanhopige) gelovigen inspireren die hun kerk telkens willen vernieuwen om op zondag nieuwe oogst binnen te halen. De kerk van Ad van Nieuwpoort is geen pioniersplek. Toch weet hij zijn kerk te vullen met voorheen atheïstische Bloemendalers. De man trekt zelfs volle bioscoop- en kerkzalen. Hoe dan?

Niets vernieuwends

Door te doen waarvoor hij is opgeleid. In de film bereidt Van Nieuwpoort grondig zijn preken voor met zelfgemaakte bijbelvertalingen en handboeken. Bij huisbezoeken, voordrachten en leesavonden (laatst nog in Ypenburg) legt hij stevast verbanden tussen eeuwenoude verhalen en het leven van nu. Hij put daarbij niet alleen uit de Bijbel. 'Er is geen literair werk in onze westerse cultuur dat niet op de een of andere manier refereert aan het grote verhalenboek dat de Bijbel is. Dáár verhouden we ons toe', verklaarde hij begin vorig jaar in *Trouw*.

Dat die verhouding veel mensen goeddoet, daar zijn de twee 'ongelovige' documentairemakers langzamerhand in gaan geloven. Zo zegt Sander Snoop: 'De kerkbezoekers in Bloemendaal horen

dat de thema's uit hun leven tweeduizend jaar geleden al actueel waren. Ik denk dat je sneller in paniek raakt als je worstelt met iets waarmee nog nooit iemand geworsteld heeft. Die oude verhalen geven op een bepaalde manier troost.' Sarah Vos vult aan: 'Er is behoefte aan een tegengeluid in deze samenleving. Dat je kwetsbaar mag zijn, verdriet mag hebben. Empathie is soms ver te zoeken, evenals zelfreflectie. De oude verhalen borduren voort op eeuwen levenservaring. Hun eeuwigheidswaarde biedt een veel sterkere oplossing dan die van therapeuten.'

Ad van Nieuwpoort doet niets vernieuwends. Hij biedt troost en wijsheid met inspiratie uit bijbelverhalen die hij relateert aan het leven van alledag. Oude wijn in oude zakken. Doodgewoon, toch bijzonder.

Predikanten en priesters hebben een jammerlijk hoge werkdruk. Ze zijn met steeds minder. Pastoraal werkers doen prachtig werk, maar menig kerkganger verlangt naar een geestelijke vrouwenspersoon annex verhalenverteller. Laatst belde ik een paar Haagse geestelijken in het weekeinde op, om te peilen of ze tijd hadden voor een pastoraal gesprek. 'Hier ben ik', lieten ze mij weten, hoewel ik ook wel begrijp dat ze het liefst even met rust gelaten worden. Oprechte aandacht is kostbaar. Actie Kerkbalans doet terecht een beroep op degenen die dat waarderen.

ROBERT REIJNS

DE FILM 'HIER BEN IK' IS DIGITAAL TE DOWNLOADEN.

advertentie

Voor én door 50-plussers!

Zoals:

- Hulp bij belastingaangifte
- Advisering voor Ouderen
- Korting ziektekostenverzekering

Wordt nu lid – info 06-23979374

COLOFON

KERK IN DEN HAAG MAANDBLAD
WWW.KERKINDENHAAG.NL WEBSITE

Januari 2018, jaargang 20, nr. 202

Uitgave van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage, de Evangelisch-Lutherse Gemeente Den Haag en de Gereformeerde Kerk van 's-Gravenhage-Oost.

Contact:

redactie@kerkindenhaag.nl
hoofdredactie@kerkindenhaag.nl
Tel. 06 489 410 47
Parkstraat 32, 2514 JK Den Haag

Hoofdredacteur: Margot C. Berends

Eindredacteur: Robert Reijns

Redactie: Margot C. Berends (tekstredacteur), Rob van Essen, Hans Hemmes, Rienk Lanooy, Irna van der Wekke, Marijke Witteman.

Redactionele medewerkers: Henk Baars (Stek), Hans Hemmes (kerkdiensten), Paul Schott, Margriet Quarles van Ufford (PGG).

Overige medewerkers: Rogier Chang (fotografie), Eric van den Berg (website), Matthijs Termeer (fotografie), Pieter van Schouwenburg (vormgeving).

Druk: Opmeer Drukkerij bv.

ADVERTENTIES:

KERKINDENHAAG.NL/ADVERTEREN
E-MAIL: ADVERTEREN@KERKINDENHAAG.NL
TEL.: 06 123 130 53 (ROBERT REIJNS)

Los postabonnement:

€ 19,50 per kalenderjaar (10 nummers).

Opgave: info@kerkindenhaag.nl

Giften: IBAN NL35 INGB 0007 7749 10

advertenties

Is de politiek ver weg van mensen?

CDA 2e kamerlid **Chris van Dam** is bereikbaar via 06-12910293

Wende uitvaartzorg
wanneer het leven een wending neemt...
Gesina Versteeg
070 397 15 77 | www.wendeuitvaartzorg.nl
samen@wendeuitvaartzorg.nl

VERSE THEOLOGIE

Ieder jaar lopen 250.000 pelgrims naar Santiago de Compostela. Frits de Lange was nooit een wandelaar. Maar hij ziet in hun pelgrimstocht wel een beeld voor de zoekende mens, die op zoek is naar... ja, naar wat eigenlijk? Precies die vraag vormt het uitgangspunt van zijn boek *Heilige onrust: een pelgrimage naar het hart van religie*. Er is een heilige onrust die mensen in beweging brengt en hen het ene been voor het andere doet zetten. Maar waar naar toe zijn zij op weg?

Het is ook zijn eigen vraag geworden. Met een rugzak vol theologische bagage is hij op weg gegaan, maar gaandeweg merkt hij dat die rugzak steeds leger is geworden. De Lange doet het met wat hij noemt 'minimal theology'. Het overweldigende theologische bouwwerk waarin God

geen geheim is maar een logisch sluitende conclusie, staat misschien nog wel fier overeind, maar het is als een plattgrond in een tijd van Google Maps: mooi, maar het heeft alle relevantie verloren. De antwoorden zijn er nog, maar de bijbehorende vragen niet meer.

Waar zoekt de nieuwe pelgrim dan naar? Dat is precies het punt: hij zoekt niet, maar hij gaat op reis omwille van de reis zelf. Het gaat hem niet om het aankomen op de plaats van bestemming. Santiago is hem in zekere zin vreemd geworden. Het gaat hem niet meer om het aanbidden van de relieken van de heilige Jakobus, of om boete doen. Het gaat hem ook niet meer – in abstracte zin – om thuiskomen bij God, het hemelse Jeruzalem. Het gaat hem om de pelgrimage zelf. Je zou het een fysieke vorm van mystiek kunnen noemen. De nieuwe pelgrim zoekt niet, maar hij laat zich iets overkomen. Precies dat laatste onderscheidt hem van de moderne mens. Die lijkt meer op de klassieke pel-

grim, maar dan in seculiere zin. Hij heeft ook een concreet doel voor ogen. De moderne mens is een project geworden dat zichzelf moet zien te verwezenlijken, liefst zo efficiënt en effectief mogelijk. Hij is de projectmanager geworden van zijn eigen 'ik', met bijbehorende targets en af te vinken 'bucketlists'. De nieuwe pelgrim heeft ervaren hoe onbevredigend dat project is. Hij kent ook de onrust om in beweging te komen, maar het is een 'heilige' onrust. Er is een roep van elders, er is een verlangen dat hem radicaal overstijgt. 'Een stem die me wegroept bij mezelf.' (pag. 137) Geen roep van boven, maar een roep van de toekomst. Het is een wenkend perspectief waarop gehoopt en in geloofd wordt, een messiaanse verwachting die het 'dikke ik' van het nu relateert.

Waarom is het geen roep van boven? Door het boek heen neemt de auteur afscheid van het klassieke Gods- en wereldbeeld waarin God boven deze aarde verblijft in een eigen werkelijkheid

(hemel). 'Dat kunnen we niet meer geloven', is een zinnetje dat regelmatig terugkomt. Pelgrimeren is vermageren, dingen kwijtraken en loslaten.

Ik begrijp dat, maar ik denk ook dat het vooral het perspectief is van wie theologisch (te) zwaar beladen op weg is gegaan in het leven. Die mag wel wat kilo's kwijtraken. Maar inmiddels is er ook een generatie van mensen die de ondraaglijke lichteheid van het bestaan ervaart en op zoek is naar een taal die de ervaring van een vreemde stem 'die mij roept', onder woorden brengt. Of De Langes *minimal theology* dan voldoende is, weet ik niet. Maar een goede reisgids om te beginnen is het zeker.

RIENK LANOAY, PREDIKANT KLOOSTERKERK

FRITS DE LANGE, *HEILIGE ONRUST: EEN PELGRIMAGE NAAR HET HART VAN RELIGIE*, UTRECHT: TEN HAVE 2017.

Troubadour

TROUBADOUR MARTIJN BREEMAN ZINGT MAANDELIJKS EEN LIED, TE BELUISTEREN OP KERKINDENHAAG.NL.

De karakterknedder

In een kliniek in Leyenburg werkt een bijzondere chirurg bij wie haast dagelijks veel mensen binnestormen. Het is de allernieuwste trend: verbouwing van temperament, en deze arts weet uw karakter te hervormen.

Want deze geestesdokter snijdt met zorg in uw persoonlijkheid; hij poetst het op en geeft weer een fraaier frontje. Hij haalt wat woede weg en vult het op met engelengeduld en desgewenst verlengt hij ook je korte lontje.

Dus stel: u voelt zich nogal oud en hebt uw lichaam al verbouwd, maar zit nog wel aan dat al hoogbejaard verstand vast.

dan gaat de dokter aan de slag en geeft u puberaal gedrag, zodat de inhoud gladweg bij de buitenkant past.

Dus, lieve mensen, krijgt u plots een aanval van misplaatste trots? Bent u pantoffelheld of draagt u bokkenpruiken? Blijft u dan niet me zitten, want de dokter helpt u uit de brand: een lichte ingreep en u kunt weer schuddebuiken.

Nu zegt u: 'Wat een leuk verhaal maar hoe weet jij dat allemaal? Hoe kwam je nou toch die karakterknedder tegen?' Van mijn familie kreeg ik zo een mooie waardebon cadeau en 'k heb een lange waslijst van hen meegekregen.

Samen film kijken in de Pastoor van Arskerk

Eerst een doldriest spektakel, daarna gauw aan de drank

REPORTAGE 'Ik werd gek van dat binnen zitten', verzucht een van de bezoekers van de filmmiddag in de Pastoor van Arskerk. De diaken van parochie Den Haag-Zuid haalde haar op met de auto. De film zelf is niet zo'n succes, maar het gaat vooral om de gezelligheid.

Schotel een handjevol ouderen een flitsende driedimensionale animatiefilm voor en je kunt bijna spreken van een sociologisch experiment. De Pastoor van Arskerk (Loosduinen) heeft 'filmmiddag' op de agenda staan: samen kijken en napraten. Diaken Jos van Adrichem zocht de film uit.

Hij kan zijn wrevel nauwelijks verbergen. Nee, de rolprent die hij zojuist heeft vertoond, is géén kinderfilm. Het is een familiefilm. Waarom zou het kerkblaadje de filmmiddag anders promoten met de kreet 'Breng uw hele familie mee!'

Het tiental toeschouwers dat na afloop wat beduusd om zich heen kijkt, is echter niet van alle leeftijden. Een van hen noemt zichzelf ongenadig 'oud, echt vreselijk oud'. 'Die uitdrukkingen waren niet natuurlijk', omschrijft ze de mimiek van de hoofdrolspelers. In de film figureren door computers nagebootste mensjes met houterige bewegingen en lippen die tijdens het spreken een eigen leven leiden. In niets lijken ze op mensen van vlees en bloed. Een ander houdt het dapper op 'artistiek, die expressies'. Een derde dame: 'Ja, het is heel Amerikaans.'

Inderdaad hebben de verwickelingen in het doldwaze spektakel weinig raakvlakken met het dagelijks leven van de meeste aanwezigen. De dame die na de film zegt 'en ze leefden nog lang en gelukkig, haha', heeft zeven kilometer gelopen vanuit haar woonplaats Rijswijk. Vanaf de Leyweg nam ze bus 23, de lijn die het langste traject

Een van de bezoekers kwam vandaag voor het eerst weer buiten. FOTOGRAAF MATTHIJS TERMEER

van de stad aflegt. En de bejaarde vrouw die tijdens de voorstelling af en toe als een klein meisje de handen voor haar oren hield, is herstellende van een gebroken heup. Vandaag komt ze, begeleid door de diaken, voor het eerst weer buiten. 'Ik werd gek van dat binnen zitten.'

Diaken Van Adrichem laat zijn parochianen niet direct vertrekken. 'Kunnen we er nog iets uithalen voor het geloof?', probeert hij. 'Ik hoorde ook een paar keer: zien is geloven. Daar gaat het juist niet om in het geloof.' Er valt een stilte.

Koepels

'Gaan we aan de drank?', vraagt de vrouw van de gebroken heup, met een blik op de lege koffiebekertjes. 'Wat moeten we anders?' De 'vreselijk oude' dame richt zich tot haar buurvrouw: 'Jij hebt waarschijnlijk die en die nog gekend.'

'En ze leefden nog lang en gelukkig'

Van Adrichem dringt niet verder aan en pakt zijn laptop in. Op wat kleine haperingen na, is de voorstelling in technisch opzicht prima verlopen. Voorheen heeft hij wel geprobeerd de boel te verduisteren door de koepels af te dekken, maar dat lukte niet en het gaat zo ook wel.

'Hij offert er een hele middag voor op', zegt de vrouw van de gebroken heup, voordat ze bij de diaken in de auto stapt.

'Ga je mee?', vraagt de vreselijk oude dame aan haar gezelschap. 'We gaan naar Albert Heijn.'

MATTHIJS TERMEER

De mooiste Haagse kerk staat in Loosduinen

ACHTERGROND Waarom voelt de Pastoor van Arskerk aan als een prettig gebouw? Dat komt omdat het gebouwd is volgens de menselijke maat.

Het is geen toeval dat de afscheidsreceptie van de vorige hoofdredacteur van *Kerk in Den Haag*, Jan Goossensen, in de Pastoor van Arskerk is. Goossensen is kunsthistori-

cus en studeerde af op de bouwgeschiedenis van een kerk – de Haagse Maranathakerk. Architectuur van kerken heeft zijn speciale belangstelling. De Pastoor van Arskerk in Loosduinen is een bijzonder voorbeeld van kerkbouw. De Van Ars wordt bezocht door busladingen architectuurstudenten uit de hele wereld.

De kerk is ontworpen door Aldo van Eyck (1918-1999), een beroemd architect die probeerde te bouwen volgens de menselijke maat. Zijn bekendste werk is het Burgerweeshuis in Amsterdam. In het gebouw is veel ruimte, maar het is geen kolos waarin je je verloren voelt. Het bestaat uit kleine paviljoentjes die met patio's aan elkaar gekoppeld zijn. Daar voel je je als mens – en belangrijker nog, als kind – geborgen.

Over kerkgebouwen zei Van Eyck: 'Om aandachtig te zijn, met anderen samen te zijn, moet men er ook temidden van anderen alleen kunnen zijn. Men moet zelfs in een kerk gedachteloos kunnen zijn.' De dochter van Aldo van Eyck vat in één zin samen hoe haar vader dat realiseerde in de Pastoor van Arskerk: 'De kerk is tegelijk rustgevend, sacraal en intiem.'

Proporties

Van Eyck heeft zich ongetwijfeld laten leiden door Le Corbusier (1887-1965). Deze Franse archi-

De Modulor van Le Corbusier.

tect liet zien hoe gebouwen prettig aanvoelen als ze gebouwd zijn volgens de meekundige verhoudingen van het menselijk lichaam. Dat deed hij aan de hand van de Modulor, een schaal van architectonische proporties op basis van die van de mens.

Zo'n nieuw doordacht modern kerkgebouw verdient het om 'de mooiste kerk van Den Haag' genoemd te worden. Niet iedereen zal het daarmee eens zijn. Oordeel zelf tijdens de afscheidsreceptie, tevens de nieuwjaarsreceptie van *Kerk in Den Haag*. Er wordt een gratis rondleiding gegeven.

MARGOT C. BERENDS

De Pastoor van Arskerk. FOTOGRAAF: MARGOT C. BERENDS

COLUMN

HET IS DE LAATSTE ZONDAG VAN DE maand, we zijn in de buurttuin die hoort bij de Marcuskerk (Moerwijk). De steenoven is warm gestookt en met meer dan veertig mensen uit de wijk zijn we pizza's aan het bakken. Er wordt hout gehakt, soep gekookt, kinderen spelen en overal zijn mensen met elkaar in gesprek. De sfeer is goed. Buiten warm ik me aan een vuurkorf en voer ik een geanimeerd gesprek met een buurman. Het leven, de liefde, geld en God – het komt allemaal voorbij. Midden in het gesprek vraagt hij aan mij of ik vandaag wel naar de kerk ben geweest, en hij wijst naar het gebouw achter ons. Ik moet lachen en zeg: 'Ik ben niet daar naar die kerk geweest vandaag, maar wat we nu aan het doen zijn is voor mij de kerk. En ook u bent daar onderdeel van.' Mijn gesprekspartner kijkt me wat meewarig aan. Een tuin, een pizza-oven, een pan met soep. Is dit de kerk?

VUUR VOOR IEDEREEN

Ik vertel dat dit voor mij een plek is waar mensen en God met elkaar in contact komen. Door de gesprekken die we met elkaar hebben, leer ik steeds meer van God kennen. Hier weten mensen zich geliefd en gezien en leren we om voor elkaar zorgen. Hier, bij de pizza en de warmte van het vuur en het goede gezelschap, komen we door de liefde van God tot bloei. De meewarige blik van de buurman verandert naar een van herkenning. We praten over alle plekken waar we God in ons leven zijn tegengekomen en hoe dat ook hier op deze avond gebeurt. Wij zijn de kerk, zo besluiten we ons gesprek.

Toen ik drie jaar geleden begon als pionier was ik voorzichtiger met het woord 'kerk'. Het roept al snel beelden op van een gebouw, een preek, kerkbalans. Terwijl we juist als pio-

niersplek veel van deze beelden achter ons willen laten. We willen zoeken naar de kerk van de toekomst, die flexibel is en aansluit bij haar omgeving. Ook wist ik niet of de mensen in de buurt wel zaten te wachten op de kerk. Zou het woord 'kerk' niet teveel afschrikken en samenwerking in de weg staan?

Maar de ervaring leert dat juist hier in Moerwijk het van belang is om wat we doen 'kerk' te noemen. Dit verbindt ons met alle andere christenen in de stad, dit verbindt ons met de protestantse gemeente van Den Haag. Het zorgt ervoor dat wij, de mensen rond het vuur in de buurttuin, deel zijn van een groter geheel. Den Haag is een stad met grote tegenstellingen. Arm en rijk leven in gescheiden werelden en Moerwijk blijft afglijden in armoede en isolement. De kerk kan dat isolement doorbreken. In de kerk horen de mensen van het zand en het veen bij elkaar.

Dat betekent wel dat we in de kerk ruimte moeten maken voor de mensen die aanhaken via de pioniersplekken. Dat zij ook zelf vorm kunnen geven aan de kerk en zich niet hoeven te voegen naar bestaande structuren en verwachtingen. Dat we met elkaar durven investeren in de toekomst, ook al weten we nog niet zeker hoe die toekomst eruit gaat zien. Want wat we wel weten, is dat God ons genoeg vuur en pizza geeft om ons allemaal aan te warmen.

BETTELIES WESTERBEEK

BETTELIES WESTERBEEK IS MISSIONAIR PIONIER IN MOERWIJK, WAAR ZE VOOR

PROJECT 'GELOVEN IN MOERWIJK' EEN NIEUWE CONTEXTUELE GELOFGEMEENSCHAP OPBOUWT.